

Opis źródła:

Po II wojnie światowej w Polsce, tzw. bandy reakcyjne to termin używany przez władze komunistyczne do określenia grup zbrojnych i organizacji opozycyjnych, które sprzeciwiały się nowemu reżimowi. Często były to resztki Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich i innych organizacji antykomunistycznych. Działały głównie w latach 1945–1950, angażując się w działalność zbrojną i sabotażową przeciwko władzom komunistycznym. Propaganda PRL intensywnie wykorzystywała termin „bandy reakcyjne” do stygmatyzowania i demonizowania przeciwników politycznych. Władze komunistyczne przedstawiały te grupy jako niebezpieczne elementy destabilizujące państwo i zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. Media i kampanie propagandowe kreowały obraz członków band reakcyjnych jako przestępców i wrogów ludu, co usprawiedliwiała brutalne represje i szeroką akcję antykomunistyczną, w tym aresztowania i egzekucje. Tajny rozkaz Stanisława Radkiewicza do Wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa z grudnia 1945 r. obrazuje właśnie taką działalność rządu komunistycznego.

Miejsce przechowywania oryginału źródła.

Archiwum Akt Nowych, Archiwum Bolesława Bieruta

Tekst źródła

Tajny rozkaz szefa MBP S. Radkiewicza z 4 grudnia 1945 r.

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego

Warszawa

4.12.1945

Tajne!!

Do

Wojewódzkich Urzędów Bezpieczeństwa
Publicznego i placówek UB

W ostatnich tygodniach na terenie całego kraju wzmogła się działalność band reakcyjnych i konspiracyjna działalność antypaństwowa. Jesteśmy w posiadaniu dokumentów stwierdzających, że akcja ta jest popierana przez legalne stronnictwa opozycyjne (PSL, Stronnictwo Pracy), które z tą akcją sympatyzują. Szereg półoficjalnych wystąpień tych

stronnictw miał charakter wybitnie wrogi dla rządu i demokratycznego ustroju. Stronnictwa te usiłują rozbić jednolity blok stronnictw demokratycznych.

W związku z tym polecam kierownikom placówek UBP, aby w jak największej tajemnicy przygotowali akcję mającą na celu likwidowanie czołowych działaczy tych stronnictw, przy czym musi być ona upozorowana, jakoby robiły to bandy reakcyjne.

Do akcji tej wskazanym jest użyć specjalnych bojówek stworzonych latem ub. roku. Akcji tej ma towarzyszyć kampania prasowa skierowana przeciw bandom terrorystycznym, na które spadnie odpowiedzialność za te czyny. Szczegóły wykonania powierza się kierownikom placówek UB pod surową odpowiedzialnością osobistą!

Pytania do źródła

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie zjawisko opisuje dokument i jakie są jego główne zarzuty wobec opozycyjnych stronnictw?
2. Jakie działania są zalecane w odpowiedzi na działalność band reakcyjnych i antypaństwową?
3. Jakie środki i strategie mają być zastosowane w przeprowadzeniu akcji przeciwko czołowym działaczom opozycji?
4. Jakie są zalecenia dotyczące przygotowania i przeprowadzenia akcji przez kierowników placówek UBP?
5. Jakie jest zamierzenie ukrycia prawdziwych sprawców działań przeciwko opozycji?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. W jakim okresie historycznym mógł zostać napisany ten dokument i jakie mogły być jego konsekwencje dla życia politycznego w kraju?
2. Jakie problemy i zagrożenia opisuje dokument dotyczący działalności band reakcyjnych i konspiracyjnej działalności antypaństwowej?
3. Jakie są zalecenia dotyczące organizacji i realizacji akcji, w tym roli kierowników placówek UBP?
4. W jakim kontekście politycznym i historycznym należy rozpatrywać dokument?
5. Jakie były możliwe konsekwencje takiej polityki dla sytuacji politycznej w kraju?
6. W jaki sposób sytuacja polityczna i społeczna w Polsce po II wojnie światowej wpłynęła na działalność opisanych w dokumencie grup reakcyjnych?

Słowniczek pojęć:

Stanisław Radkiewicz – polski funkcjonariusz bezpieczeństwa i polityk, członek komunistycznej partii PPR, a następnie PZPR. W okresie powojennym pełnił funkcję ministra Bezpieczeństwa Publicznego (MBP) w latach 1945–1954. Był odpowiedzialny za represje wobec opozycji politycznej, w tym działania przeciwko tzw. bandom reakcyjnym oraz antykomunistycznym grupom zbrojnym. Jego kadencja na czołowej pozycji w MBP wiązała się z intensyfikacją działań represyjnych w Polsce Ludowej.

UBP (Urząd Bezpieczeństwa Publicznego) – polska służba bezpieczeństwa działająca w latach 1945–1954, odpowiedzialna za zwalczanie opozycji politycznej oraz kontrolę społeczeństwa w Polsce Ludowej. UBP był centralnym organem represji politycznych, mającym na celu likwidację wszelkich przejawów sprzeciwu wobec władzy komunistycznej. W jego kompetencjach znajdowały się między innymi działania przeciwko grupom antykomunistycznym, tzw. bandom reakcyjnym oraz operacje wywiadowcze i kontrwywiadowcze. Urząd był znany z brutalnych metod ścigania i torturowania przeciwników politycznych. W 1954 roku został przekształcony w Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP).

Bandy reakcyjne – termin używany w Polsce po II wojnie światowej do określenia grup zbrojnych i organizacji antykomunistycznych, które sprzeciwiały się władzy komunistycznej i jej polityce. Działały głównie w latach 1945–1950, będąc często byłymi żołnierzami Armii Krajowej (AK), Batalionów Chłopskich oraz innych organizacji opozycyjnych. Ich działalność obejmowała ataki na funkcjonariuszy władzy komunistycznej, sabotaż, oraz działania zbrojne mające na celu obalenie nowego reżimu. Władze komunistyczne używały terminu „bandy reakcyjne” jako uzasadnienia dla represji, prześladowań i brutalnych działań przeciwko tym grupom, traktując je jako zagrożenie dla nowego ustroju.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis